

Сумський державний університет

**ОСОБИСТІТЬ, СУСПІЛЬСТВО, ДЕРЖАВА:
ПРОБЛЕМИ МИНУЛОГО І СЬОГОДЕННЯ**

Матеріали
II Міжнародної науково-практичної конференції
У двох частинах
Частина 2
(Суми, 18 квітня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

ІСТОРІЯ І КРАЄЗНАВСТВО

Васюхно К., студ. гр. ІТ-52
наук. керівник – д.і.н., доц. *С.І. Дегтярьов*

Садиба Хрущових – історична пам'ятка Сумщини*

На Сумщині у Лебединському районі, на пагорбах, оточених ставками, розташувалося мальовниче селище Лифине. На одному з пагорбів, у XVIII ст., був збудований масток. До наших часів небагато споруд маєтку залишилися не зруйнованими [3].

Перші друковані спогади про хутір Лифине (у давні часи він називався «Лифовщина») з'явилися у 1778 р. Тоді Лифинські землі були власністю осавула Алфьорова. На території маєтку жили його піддані, було їх близько 180 осіб. На початку XIX ст. хутір був приданим Наталії Олександрівни Хрущової, (її дівоче прізвище - Сомова), після весілля він перейшов у власність її чоловіка Хрущова Дмитра Олександровича (1825-1873), який відомий як громадський діяч.

Великий дерев'яний будинок був головною спорудою садиби, побудований на фундаменті із цегли. З одного боку будинку розташовувався флігель, збудований на кшталт слобожанської хати, яка розділялася на дві частини. На заході розташовувався господарський двір з дерев'яними службами та хлівами для худоби, з протилежного боку від будинку поміщика, на горі, що спускалася до ставка, великий яблуневий сад. Центральна алея саду проклала шлях до дерев'яного мосту. Хрущови

* Робота здійснена в рамках виконання фундаментального дослідження №0115U000677 «Історичний розвиток порубіжжя Північно-Східної України як засіб конструювання загальнонаціональної моделі історичної пам'яті».

своєю невеликою сім'єю жили у садибі лише літом. Впродовж часу з причини нагляду царської поліції родина була змушена поїхати за кордон. Тут у 1876 р. у родинному склепі похований Д.О. Хрущов.

У Лифиному у 1880-х роках був збудований біля ставка спиртзавод. Тоді ж був побудований й цегельний завод. Завдяки добре налаштованому виробництву цегли була перероблена вся панська садиба: у 1886 р. на господарському дворі побудували казарму для робітників економії, тоді ж зведені цегляні стайні, млин та комора для зерна. З цегли Лифинського цегельного заводу збудовані приміщення лікарні у селі Ворожба (1913 р.) зі стаціонаром і житловим приміщенням для лікаря, саме так було побудовано ветеринарну дільницю та житлове приміщення для ветлікаря, хліви для племінної худоби (1907 р.) [3].

Навколо дерев'яного поміщицького будинку звели цегляну основу, а з правого боку побудували флігель. Для початку стіни були двох кольорів: рожевий фон з білими елементами. На даху споруди налаштували надбудови башти, так будівля набула риси французького ренесансу.

Архітектура споруди неймовірної краси – дороге обрамлення, фігурна цегляна кладка, з боку саду б-колонний портик з вишуканими колонами. Головною особливістю є незвичайні прорізи вікон з витонченим обрамленням та ліпниною. Колись, на території Лебединського повіту, добре розвиненим було скляне виробництво, саме тому, у вікнах маєтку було справжнє скло, а не слюда, щоб була можливість повніше використовувати природне світло і тепло.

У маєтку Хрущових гостював Т.Г. Шевченко, згодом повертаючись до Петербургу [10, с. 3]. Ідея запросити Тараса Шевченка до свого маєтку належала Наталії Олександрівні Хрущовій. Історик, що досліджував

подорожі Шевченка по Сумщині, написав, що Наталія Хрущова «зачарувала» всіх, хто її знав, неземною красою та більше розумом, вихованістю, цікавістю до поезії й політики [6]. 5 червня 1859 р. Шевченко з Хрущовим подорожували Сумщиною, у пошуках натхнення та заради пізнання нових людей та їх звичаїв. Спочатку вони відвідали: Суми, Боромлю, Тростянець та Охтирку, потім знову повернулися до Лебедин. Тарас Григорович Шевченко подарував Хрущовим свою картину «Вечірня». Ця картина для самого Шевченка була спогадом семилітньої каторги на півострові Мангишлак. Шевченко написав для Наталії Хрущової вірш «Садок вишневий коло хати» і подарував їй декілька картин. Під час гостювання у Хрущових Т.Г. Шевченко створив декілька пейзажів та етюд під назвою «Дуб» [6], написав портрет Н.О.Хрущової, який до 1930 р. зберігався у сільсько-господарській комуні «Новий світ». Також у Лифиному Шевченко начебто намалював два автопортрети, портрети садівника М.І. Денисенка і кріпачки Марії. У селищі Мала Ворожба написав портрет невідомого селянина [11]. У 1964 р. відкрито музейну кімнату у тому самому будинку, де колись жив письменник, на самому будинку було встановлено пам'ятну дошку.

У 1893 р. був побудований цегляний склад для вина, який завдяки баштам на даху був схожий на мініатюрний замок.

Після жовтневого перевороту 1917 р. маєток змінив багато господарів. Спочатку на території маєтку організували комуну «Новий світ», пізніше колгосп, після війни влаштували клуб, потім школу та магазин, одного разу навіть склад для мінеральних добрив.

Як і в інших поміщицьких маєтках, у Лифиному залишилися цікаві мистецькі цінності. Щось, із того що було знайдено, передано до Лебединського художнього

музею, щось, розкрадено, а дещо купою залишилися на горищі мастку. Картина «Вечірня» перебувала на горищі садиби Хрущових близько сорока років.

Нині у селищі залишилося лише декілька хат, у яких без елементарних побутових зручностей доживають свої останні дні вісімдесяти-, дев'яностолітні мешканці. А масток купив бізнесмен, який тримає його у неналежному вигляді. Старого сторожа, який виявив картину Шевченка «Вечірню», там пам'ятають. Ім'я його Федір Данилович Хілько, прожив майже вісімдесят років, похований був на сільському цвинтарі. Єдина його донька після смерті батька виїхала із селища у пошуках нових можливостей та перспектив [5].

У наші часи у Лифиному, на території самої садиби, виріс бузковий сад. Який навесні, у травні місяці, справляє на жителів селища та туристів, казкові почуття. На околицях селища, на горах та у ярках, розляглися густі ліси, у яких водиться багато різної дичини. Хоча людей у Лифиному залишилося небагато, через це, саме селище та масток на схилі здаються ще більш таємничими та нерозгаданими. Мабуть, багато людей мріють пізнати всі таємниці занепаду палацу та повідати світові про чудовий архітектурний задум, який на жаль не відновити [3].

1. Єрофеїв І. До питання про перебування Т. Шевченка на Харківщині / І. Єрофеїв // Червоний шлях. – 1930. – № 3. – С.162.

2. Звагельський В. Кобзаревими шляхами / В.Звагельський // Червоний промінь. – 1993. – 22 травня. – С. 1

3. Інтерв'ю у мешканців села Лифине Тимченка І.О. та Шутька М.В. Взяла Васюхно К.В.

4. Кравченко В.І. Лебединські зустрічі Кобзаря / В.І.Кравченко // Шевченко і Сумщина: тези доп. та

повідомл. наук.-теорет. конф., присвяч. 175-річчю від дня народження Т.Г. Шевченка / Сум. худож. музей та ін. – Суми, 1989. – С. 14-16.

5. Ленський О.В. Шевченко і національна еліта Сумщини / О.В. Ленський // Історія розвитку знарядь праці, економіки, освіти, культури на Сумщині / О.В. Ленський. – Суми, 2010. – С. 116-121.

6. Паламарчук Г.П. Новопетровське укріплення та його околиці в малюнках Т.Г. Шевченка / Г.П. Паламарчук // Мистецька спадщина Т.Г. Шевченка [матеріали, присвячені дослідженню творчості Шевченка-художника] / АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії, Державний музей Т.Г. Шевченка. – К.: АМ УРСР, 1959. – Вип. 1. – С. 54-65.

7. Ступак Ю.П. Шевченко-художник на Сумщині / Ю.П. Ступак // Ленінська правда. – 1968. – 10 березня. – С. 3.

8. Скакун В.П. Шевченко на Лебединщині / В.П.Скакун // Тарас Шевченко і Сумщина: Зб. – Суми: Ред.-вид. відділ облуправління по пресі, 1993. – С. 63-68.

9. Т.Г. Шевченко і Сумщина: науково-допоміжний бібліографічний покажчик / Сумська обл. універс. наук. б-ка ; упоряд. О.М. Малиш, О.К. Линник. – Суми, 2014. – 78 с.

10. Тарас на Сумщині // Ленінська правда. – 1964. – 9 березня. – С. 3

11. Шевченко Т.Г. Повне зібрання творів в десяти томах / Т.Г. Шевченко. – Т. 5. – К.: Вид-во Академії наук УРСР, 1951. – 263 с.

12. Шудря М. Як дійшла «Вечірня» до Лифина, не зміг би розповісти і сам Кобзар / Микола Шудря // Україна. – 2004. – № 6. – С. 49-51.